

מי הנהיגו את יציאת מצרים?

א. פתיחה – מנהיגות משולשת

ב. מנהיגות מרים, משה ואהרן

מנהיגותה של מרים הנביאה | יפה בניה

לא מקרה הוא שמרים שומרת על המשפחה ועל אחיה משה; ולא במקרה היא מזוהה כפועה, אחת המיילדות. מרים היא מנהיגה-מיילדת. כשם שתפקיד המיילדת אינו ליצור את הוולד אלא ליילד אותו, לדאוג לכל ההכנות והפעולות כדי שיוולד כראוי, כך דרכה של מרים בהנהגה. היא מכשירה את המונהגים להנהגה-עצמית, בכוחותיהם שלהם...

אני מבקשת לטעון שבדרכה הייחודית מגלמת מרים ניצנים של מנהיגות התייחסותית, מנהיגות אשר מציבה במרכז יחסי אמון, דאגה ואכפתיות בין המנהיגה למונהגים. מרים מביאה אל זירת המנהיגות הציבורית את הערכים שהנחו אותה מילדות, כאשר שמרה על אחיה והוציאה אותו מכלל סכנה וכאשר שמרה על שלמות משפחתה. במעבר מן הפרטי-הביתי אל הציבורי היא לא משאירה מאחור את ערכי הדאגה והאכפתיות. היא רואה בהם ערכים מנחים גם בזירה הציבורית, מול העם.

כמובן שבהקשר המקראי מנהיגותה של מרים נתפסת ומתוארת לרוב כשולית בהשוואה לאחיה אהרן ומשה. כאישה בעולם פטריארכלי, אין בידה הכוח לעבור מן השוליים אל המרכז ולהפוך את דרכה המנהיגותית לדומיננטית. יחד עם זאת, היא מתווה דרך ומסמנת אפשרות אחרת למנהיגות מרפאת, כזו הנשענת על אתיקה של אכפתיות, על קירבה ושיתוף.

בלוג 'על דעת הקהל', מכון שלום הרטמן

"כי העלתיך מארץ מצרים מבית עבדים וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמִרְיָם."

מיכה ו', ד

מי הגיבור המרכזי של סיפור יציאת מצרים?

על כוחה של מנהיגות משולשת | מלכה פיוטרקובסקי

רק מנהיגות כמו זו שהתפתחה בין משה, אהרן ומרים, המבוססת על אחווה אמיתית, אהבה ודאגה הדדיות, מסירות ועמידה משותפת – רק מנהיגות כזו הייתה יכולה למלא את המשימה המורכבת של פדיון עם עבדים משבוי, והנהגתו עד לארץ המובטחת.

... מודל המנהיגות שיצרו מסמן את הדרך הראויה לכינון חברת מופת גם בעתיד: "כי העלתיך מארץ מצרים ומבית עבדים וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמִרְיָם" נכתב בספר מיכה (ו', ד)...

מהי הדרך הטובה שאותה הורו משה, אהרן ומרים בעבר, ושבה יש לדבוק מאז ולעתיד? תשובת הנביא מיכה פשוטה וברורה: "הֲגִיד לְךָ אָדָם מֶה טוֹב וּמָה ה' דֹרְשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנֵּעַ לֵכֶת עִם אֱלֹהֶיךָ."

רש"י הירש, מגדולי פרשני המקרא במאה ה-19, מסביר את הדרישה הזו מאיתנו כעם הנבחר, כהמשך לדרכם של כל אחד משלושת האחים ולמערכת היחסים הייחודית שהשכילו לרקום ביניהם. וכך הוא אומר: "שלושת היסודות האלה של תפקידנו המוסרי (כעם), מאפיינים גם את פעילותם של שלושת המנהיגים האלה:

עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט – הדין המעצב את כל חיינו... היה עיקר שליחותו של משה;

וְאַהֲבַת חֶסֶד – אהבת האהבה: נטיית הלב לוותר בשמחה על פי דין, מידת החמלה, הרצון להקריב קורבנות למען הזולת – מידות אלה מאפיינות את פעילותו של אהרן;

וְהִצַּנֵּעַ לֵכֶת עִם אֱלֹהֶיךָ – ההליכה עם ה' בסתר ובצניעות ובטהרה מוסרית. מידה זו טופחה בוודאי בהשפעתה של מרים."

מוסף ידיעות אחרונות, 2016

מה הייתה המשימה המרכזית של משה, אהרן ומרים על פי מלכה פיוטרקובסקי?

"שלושת היסודות של תפקידנו כעם" – מה תפקידינו לפי הנביא מיכה והרש"י הירש? מה תפקידינו היום?

משה, אהרן ומרים לא מופיעים כמנהיגים או מובילים בהגדה המסורתית של פסח. מה אפשר ללמוד מכך עליהם ועל מה שהם מסמלים? מה אפשר ללמוד על תפקידם של מנהיגים/ות בכלל?

אהרון הכהן: השלום מתחיל בתוכנו | מירון ח. איזקסון

"הלל אומר: הוי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (פרקי אבות, א', י"ב). אהרון נותר בתודעתנו כסמל השלום. ראשית, בולטת העובדה שמבחן השלום הוא פנימי. הרי אהרון לא הרבה להתערב ב"יחסי החוץ" של העם הנודד במדבר, לבד כמובן ממעורבותו במו"מ שהתנהל עם פרעה מלך מצרים לפני יציאת מצרים. נובע מכך ש"מבחן השלום" של התנא הלל שייך ליחסי הפנים בישראל. "מחנה השלום" הוא אפוא בראש ובראשונה זה העוסק באינטנסיביות בהשגת שלום בישראל...

אחד העם במאמרו "כהן ונביא" מתאר את משה כמי שאינו מתפשר אלא צמוד לחלוטין לנבואתו. אהרון מתואר כמי שבא בדברים עם העם וחותר לפשרות. נדמה לי שאהבת השלום של אהרון הכרחית כדי לקיים את נאמנותו המוחלטת למשה, בנוסף לכך היא [אהבת השלום] אכן מבססת גם את יכולת ההידברות שלו עם העם. ומעבר לכל היא המאפשרת לו את הכהונה הגדולה. העיסוק המתמיד בעבודת הקודש במשכן עלול להיות מקור להסתבכויות וחיכוכים. ידוע לכל אחד מעמנו שעבודה ציבורית בכלל ועבודת "קודש" בפרט מעוררות לא פעם לא רק סיפוק גדול, אלא גם מחלוקות ותסכולים...

אהבת השלום של אהרון פירושה, שבאופן נוכח ותמידי הוא תופס את עבודת המשכן, כהשכנת שלום על העם... כפי שענוותנותו של משה אפשרה לו דרגת נבואה פלאית, כך ענוותנותו של אהרון זכתה אותו לגעת בקודש ולצאת בשלום. מה רבים האנשים לעומתו אשר "נגעו" בקודש הרבה פחות, אם בכלל, ואבדו את שפיותם ו/או את מידותיהם הטובות.

Ynet יהדות, 2007

משה והגדי

כְּשֶׁהָיָה מֹשֶׁה רֹבֵנוּ רוֹעֵה צֹאנוּ שֶׁל יִתְרוֹ בְּמִדְבַּר בְּרַח מִמֶּנּוּ גָּדִי, וְרַץ אֲחֵרָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לְחִסוּת (מקום מים) וְעָמַד הַגָּדִי לְשִׁתוֹת. כִּינּוּן שֶׁהִגִּיעַ מֹשֶׁה אֶצְלוֹ, אָמַר (משה): "אֲנִי לֹא הֵייתִי יוֹדֵעַ שֶׁרַץ הֵייתָ מִפְּנֵי צָמָא, עֵינִי אֶתָּה". הִרְכִּיבוֹ עַל כְּתָפוֹ וְהָיָה מֵהַלֵּךְ.

אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: יֵשׁ לָךְ רַחֲמִים לְנֶהֱג צֹאנוּ שֶׁל בְּשֵׁר וְדָם כָּךְ - תִּיָּדָה, אֶתָּה תִרְעָה צֹאנֵי יִשְׂרָאֵל.

ספר האגדה, ע"פ שמות רבה ב:ב

לפי המדרש, סיפור משה והגדי היה מבחן שבעקבותיו אלוהים בחר במשה כמנהיג. איזו תכונה אלוהים חיפש במנהיג? עד כמה תכונה זו נדרשת ממנהיג/ה לדעתכם?

מדרש 'משה והגדי' מופיע בהגדות קיבוציות רבות. מדוע חשוב להיזכר דווקא במשה והגדי לבילי הסדר לדעתכם?

משה רבינו - גבורה מסדר חדש | רות קלדרון

גבורתו של משה היא גבורת הפחדן. היא מתקיימת על אף חששותיו ועל אף שהיה מעדיף שמישהו אחר יעשה את העבודה. הוא יודע להיות בן-זוג סבלן לאל, אך גם מנהיג עיקש ומתוחכם מול המלכות הרשעה ומול העם קשה העורף. הוא סובל את תלונות העם בבדידות ובסבלנות. הוא גיבור של כוח עמידה, המשאיר מקום רב לדמות הראשית הנצחית, גיבור שנותר על הר נבו מול הארץ המובטחת ומת מיתת נשיקה על ידי אהובו - אדוננו. אין לו ציון קבר ושמו נעלם מסיפור ההגדה של פסח.

גבורתו היא גבורה של צניעות. גבורה מסדר חדש. אלפא ביתא תלמודי, עמ' 57, משכל (ידיעות ספרים), 2014

"גבורת הפחדן" - כיצד פחדן יכול להיות גיבור לדעת רות קלדרון? מה דעתכם?

בן-זוג, 'דמות ראשית נצחית', 'אהובו-אדוננו' - מי הגיבור המרכזי של הסיפור לצד משה? מה תפקידו של משה לצידו?

לפי רות קלדרון משה מבטא 'גבורה של צניעות' - מה מאפייני גבורה כזו? מה היה אומר משה על כך שהוא לא מופיע בסיפור המרכזי של יציאת מצרים, בהגדה של פסח?

אילו משמעויות יש למושג שלום ביחס לדמותו של אהרון?

באיזה אופן עבודת קודש (או עבודה ציבורית בכלל) יכולה להיות מקור להסתבכות וחיכוכים? מה היה קורה אם

אהרון לא היה יוצא בשלום מעבודתו שמחייבת 'לגעת בקודש'?

מדוע היה חשוב שאהרון יתייצב לצד משה? מה הם תרמו זה לזה?

כוס מרים | הרב שלמה פוקס

לכבודה של מרים הנביאה נרים כוס של מים חיים: "זאת כוס מרים, כוס מים חיים, זכר ליציאת מצרים. יהי רצון שנזכה לשתות ממימי באר מרים לרפואה ולגאולה. יהי רצון שנלמד ממרים ומכל הנשים לצאת בתופים ובמחולות אל מול הנסים של חיי היום ושל יום ולשיר לה' בכל רגע. אמנ!"

התנועה הרפורמית

מה דעתכם/ן על הרעיון של כוס מים ולא יין לזכרה של מרים?

אילו מאפיינים נוספים של מרים הייתם/ן מזכירים/ות בברכה על כוס מרים?

האם הייתם/ן מקדישים/ות כוסות נפרדות גם לאהרון ולמשה או כוס אחת לשלושת האחים? הציעו ברכה לכוס/ות שהצעתם/ן.

